

RIDF नाबार्ड अंतर्गत मेगा पाणलोट विकास कार्यक्रम
प्रशिक्षण संस्थेस मान्यता देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक नाबार्ड-२०१०/प्र.क्र.१४९/जल-७,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : २२ फेब्रुवारी, २०११.

वाचा :- शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,

- १) क्र.नाबार्ड-२००९/प्र.क्र.४९/जल-७, दिनांक २९/३०/२००९
- २) क्र..नाबार्ड-२०१०/प्र.क्र.११/जल-७, दिनांक ३/६/२०१०.
- ३) संचालक (मृदसंधारण) यांचे पत्र क्र.मृदस/आरआयडीएफ/अनुदान/१०-११/३३६७/मृद-२,
दि.४/१२/२०१०.
- ४) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र.नाबार्ड-२००९/प्र.क्र.११/जल-७,
दिनांक १८/३/२०११.

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र राज्यातील पडीक तसेच अवनत जमिनीचा विकास करण्यासाठी शासनाने पाणलोट विकास कार्यक्रमावर भर दिलेला आहे. राज्यातील जलसंधारण कार्यक्रमाच्या नियोजनाची, प्रकल्प अंमलबजावणीची पुर्नरचना करून पाणलोट विकासाचा कार्यक्रम सन १९९६ पासून एकातिमिक पाणलोट विकास कार्यक्रम म्हणून राबविण्यात येत आहे. याशिवाय राज्यात पाणलोट विकासाच्या विविध राज्य व केंद्र पुरस्कृत योजनांची अंमलबजावणी देखील करण्यात येत आहे.

राज्यातील पाणलोट विकास कार्यक्रमांतर्गत सध्याच्या भूजलाची स्थिती तसेच भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा (GSDA) आणि महाराष्ट्र सुदूर संवेदन केंद्र, नागपूर (MRSAC) यांच्या अहवालानुसार एकूण GSDA च्या १५०५ पाणलोटांपैकी ७६३ पाणलोट हे उच्च (High), मध्यम (Moderat), कमी (Low) व अत्यंत कमी (Least) प्राथमिकता असलेले पाणलोट आहेत. सदर मेगा पाणलोटांपैकी एकूण ६८ मेगा पाणलोट (२६० Clusters) सन २००९-१० पासून विकसित करण्यास निवडण्यात आले आहेत. याकरिता नाबार्डच्या सहकार्याने आयुक्त (कृषि) यांनी मार्गदर्शक सूचना तयार केल्या आहेत. या मार्गदर्शक सूचनानुसार पाणलोट विकास कार्यक्रमाच्या पूर्वतयारी टप्प्यामध्ये पाणलोट विकास पथक, गांव पाणलोट समिती, स्वयंसंहाय्यता गट व उपभोक्ता गट यांच्या सदस्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. त्याकरिता नाबार्डने प्रकल्पमूल्याच्या ५ टक्के पर्यंत निधी निश्चित केलेला आहे. या प्रशिक्षणाकरिता नोडल संस्थेची निवड करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

नाबार्ड अर्थसहाय्यीत ग्रामीण पायाभूत विकास निधी अंतर्गत मेगा पाणलोट विकास कार्यक्रम सन २००९-१० पासून राबविण्यात येत आहे. त्याकरिता राज्यातून एकूण ६८ मेगा पाणलोट (२६० Clusters) विकसित करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे. सदर कार्यक्रम राबविण्याकरिता नाबार्डच्या सहाय्याने मार्गदर्शक सूचना तयार करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार पाणलोट विकास कार्यक्रमाच्या पूर्वतयारी टप्प्यात पाणलोट विकास पथक, गांव पाणलोट समिती, स्वयंसंहाय्यता गट व उपभोक्ता गटातील सदस्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. अशा प्रशिक्षणासाठी यशदा या संस्थेने सात प्रकारची प्रशिक्षणे (Modules) तयार

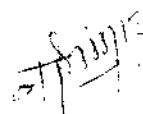
केली आहेत. त्यापैकी सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याचे काम अंतिम टप्प्यामध्ये असल्याने NABARD मार्फत मंजूर प्रकल्पांमध्ये प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्याकरिता यशवंतराव चळाण विकास प्रशासन प्रबोधिनी (यशदा), पुणे या संस्थेस नोडल संस्था म्हणून मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदरची मान्यता ही तात्पुरत्या स्वरूपात दि. ३१/३/२०११ पर्यंत देण्यात येत आहे.

३. केंद्र पुरस्कृत एकात्मिक पाणलोट व्यवस्थापन (IWMP) कार्यक्रमांतर्गत यशदा या संस्थेची नोडल प्रशिक्षण संस्था म्हणून निवड करण्यात आली आहे. त्याप्रमाणेच अटी व दराने यशदा, पुणे या संस्थेसोबत आयुक्त (कृषि) यांनी करारपत्र (Memorandum of Understanding) करावे.

४. सदर शासन निर्णय शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्र. २०११०२२२१९५५०४०१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ना. श्री. कराड)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा. राज्यपाल यांचे सचिव,

मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव,

मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव

मा. मंत्री (जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव

मा. राज्यमंत्री(जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव

सर्व मा. मंत्री / मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,

मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लिंगार परिषद.

मुख्य सचिव यांचे सचिव,

सर्व अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालयीन विभाग

सर्व विभागीय आयुक्त,

आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

प्रकल्प संचालक, यशवंतराव चळाण विकास प्रशासन प्रबोधिनी (यशदा), पुणे,

संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

महाव्यवस्थापक, नाबार्ड, पुणे.

सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे

मुख्य अभियंता,लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर),पुणे

संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे,

सर्व जिल्हाधिकारी,

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद / प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,

सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक,

संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई,

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मुंबई (प्रसिद्धी करीता),

सर्व जिल्हा अधिकारी, कृषि अधिकारी,
महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लागार परिषदेचे सर्व अशासकीय सदस्य,
महालेखापाल, (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई व नागपूर,
महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई व नागपूर,
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सर्व सहसचिव /उप सचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी, प्रामिकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
निवडनस्ती-जल-७ .